

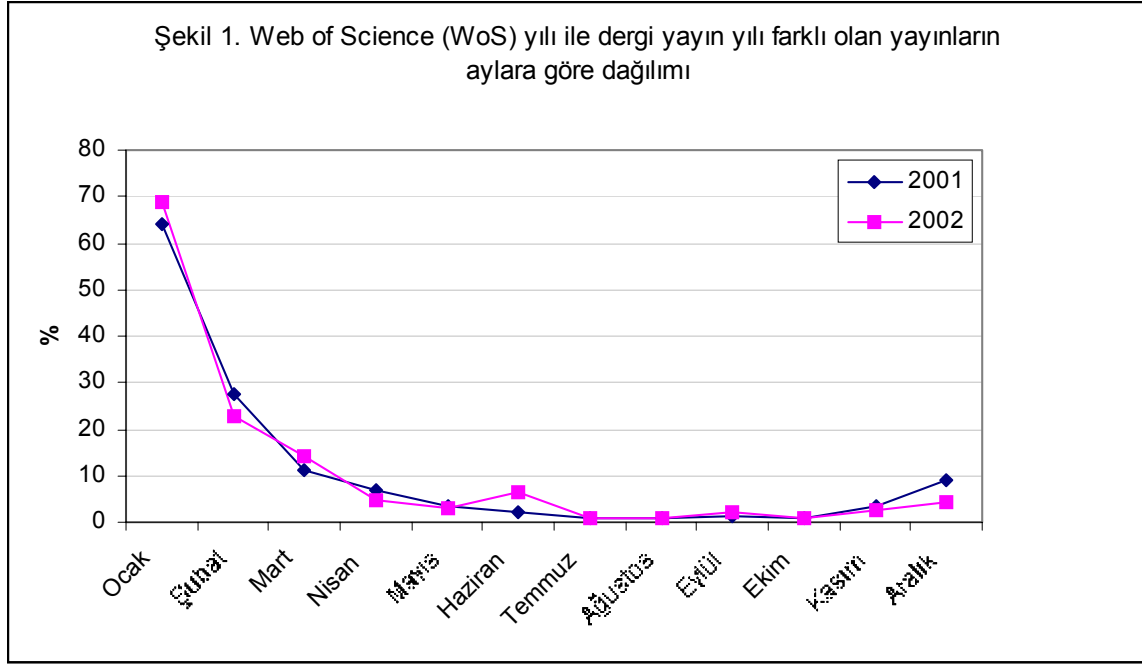
Bir Yılda 9303 Yayın Ne Kadar Doğru?

Sayın Bursalı, 11 Ocak 2003 tarihli *Cumhuriyet Bilim Teknik*'teki (no. 825) başyazınızda TÜBİTAK Başkanı Sayın Prof. Dr. Namık Kemal Pak'ın açıklamasına yer vererek, bilim insanlarımızın 2002 yılında yaptığı toplam 9303 yayınlı Türkiye'nin dünya sıralamasında 25. sıradan 22. sıraya yükseldiğini duyurdunuz. Prof. Pak'ın açıklamasında işaret edilen bazı verilere dayanarak Türkiye'nin 2001 yılında 7592 yayınlı 25. sıradayken dünya bilimine katkımızın %0,64 olduğunu, 2002'de ise bu oranın %0,86'ya yükseldiğini; 28 ülkeden oluşan genişletilmiş Avrupa Birliği (AB) içinde ise Türkiye'nin Danimarka, Avusturya, Finlandiya, Yunanistan, Portekiz, İrlanda ve Lüksemburg'u geçerek 10. sıraya yükseldiğini vurguladınız..

Son yıllarda bilim insanlarımızın atf dizinlerinde yer alan bilimsel dergilerde giderek artan sayıda yayın yaptıklarını görmek son derecede sevindiricidir. Fen bilimlerinde sergilenen bu istikrarlı performans, Sayın Pak'ın da vurguladığı gibi, dünya bilimine katkı sıralamasında ülkemizin sıçrama yapmasını sağlamıştır.

Bilindiği gibi, ABD'deki Bilimsel Bilgi Enstitüsü (ISI: Institute for Scientific Information) fen bilimleri, sosyal bilimler, ve sanat ve insani bilimler dergilerinde yayımlanan makalelere yapılan atf bilgilerini üç ayrı dizin halinde yayınlamaktadır (sırasıyla SCl: Science Citation Index; SSCI: Social Science Citation Index; ve AHCl: Arts & Humanities Citation Index). Son birkaç yıldır söz konusu atf dizinlerine Internet aracılığıyla da erişilebilmektedir. Birçok üniversitemiz Web of Science (WoS) adını taşıyan bu veri tabanını kullanıcıların hizmetine sunmaktadır. Prof. Pak'ın açıklamasında 2002 yılı için verilen Türkiye adresli yayın sayısının (9303) WoS'tan alındığı anlaşılmaktadır. Ancak bu rakamın 2002 tarihli dergilerde çıkan/çıkacak olan tüm yayınları yansıtmadığını belirtmekte yarar vardır. Çünkü WoS, dergilerin üzerinde belirtilen yayın yılını değil, bilgilerin WoS veri tabanına giriş tarihini temel almaktadır. Bu bakımdan WoS'ta yıl sınırlaması yapılarak gerçekleştirilen taramalarda önceki yıllara ait yayınlar da listelenebilmektedir. Örneğin, WoS'ta 2002 yılında dizinlenen Türkiye adresli 9303 yayının aslında 8284'ü (%89) 2002 tarihlidir. Geri kalan 1019 yayının 951'i (%10) 2001, 52'si 2003, 16'sı ise 2000 yılında yayımlanmıştır. Benzeri bir biçimde, WoS'ta 2001 yılında dizinlenen Türkiye adresli 7381 yayının aslında 6570'i (%89) 2001 tarihli dergilerde yayımlanmıştır. Geri kalan 811 yayının 719'u (%9,7) 2000, 76'sı 2002, 13'ü 1999, 2'si 1998 ve 1'i 1997 tarihlidir. Yani WoS'ta 2001 ve 2002 yılları için dizinlenen Türkiye adresli yayınların yaklaşık %11'i daha önceki yıllarda yayımlanmıştır.

Şekil 1'de WoS'ta 2001 ve 2002 yıllarında listelenen ama dergi yayın yılı WoS'ta dizinlendikleri yıldan farklı olan Türkiye adresli yayınların aylara göre dağılımı verilmektedir. (Türkiye adresli yayınların aylara göre eşit olarak dağıldığı varsayılmıştır.) Görüldüğü gibi, WoS'ta yılın ilk aylarında dizinlenen makalelerin önemli bir kısmı bir önceki yıla aittir. Örneğin, ocak ayında dizinlenen yayınların yaklaşık üçte ikisi, şubatta dizinlenenlerin yaklaşık dörtte biri bir önceki yıla aittir. Başka bir deyişle, ocak ayında dizinlenen yayınların sadece üçte biri o yıla aittir. Şubatta bu oran %75'e çıkmaktadır. Genelde yılın ilk yarısına dek WoS'ta bir önceki yıla ait yayınların dizinlendiği ortaya çıkmaktadır. Yıl sonuna doğru görülen kısmi artış kasım ve aralık aylarında bir sonraki yıla ait dergilerde yayımlanan makalelerin WoS'ta dizinlenmesinden kaynaklanmaktadır. Şekilden de görüleceği gibi, bu oranlar 2001 ile 2002 yılları için birbirine çok yakındır.

Bu rakamlardan da anlaşılacağı gibi, WoS'ta belirli bir yılda bir ülkeye ait olduğu belirtilen yayın sayısı o ülkenin ilgili yıldaki toplam yayın üretimini yansıtmamaktadır. Nitekim Prof. Pak'ın açıklamasında 2001 yılı için verilen rakam WoS'ta verildiği gibi 7381 değil, 7592'dir. Çünkü, WoS'ta 2001 yılında listelenen ve 2001 tarihli 6570 yayına ek olarak daha önceki yıllarda yayımlanan dergilerde çıkan Türkiye adresli 1022 yayın daha saptanmıştır. Bu yayınlardan 951'i, yukarıda değindiğimiz gibi, WoS'un 2002 yılında, 71'i de WoS'un diğer yıllarında listelenmiştir.¹ 2001 yılında olduğu gibi 2002'de de Türkiye adresli yayın sayısının WoS'ta verilen rakamdan (9303) daha yüksek gerçekleşmesi sürpriz sayılmamalıdır.

Prof. Pak'ın açıklamasında işaret edildiğini belirttiğiniz 2002'ye ait dünya sıralaması, Türkiye'nin dünya bilimine katkısı ve AB ülkeleri sıralamasıyla ilgili kestirimler büyük bir olasılıkla gerçekleşecektir. Ancak gerek 2002 yılında çıkan Türkiye adresli yayın sayısı gerekse ülkemizin dünya bilimine katkısı açısından kesinleşmiş rakamlara dayanan bir değerlendirme yapmak için 2002 yılında çıkan yayınların büyük bir çoğunluğunun atıf dizinlerinde yer alacağı 2003 yılı ortalarını beklemek gerektiği kanısındayız.

Yaşar Tonta

H.Ü. Edebiyat Fakültesi
Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü
tonta@hacettepe.edu.tr

¹ Bu vesileyle Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi'nin (ULAKBİM) web sayfasında (<http://www.ulakbim.gov.tr/servisler/yayinveatiftarama/siralama/>) WoS verilerine dayanarak verilen istatistiklerin de gözden geçirilmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. İlgili sayfada, örneğin, 2001 yılına ait Türkiye adresli yayın sayısı halen 7381 olarak görülmektedir. Taramanın 15 Mayıs 2002'de yapıldığı not edilmiştir. Ancak, yukarıda da değindiğimiz gibi, WoS yayınlarının veri tabanına girildiği tarihi esas aldığından taramanın ne zaman yapıldığı belirleyici değildir. 2001 yılına ait yayın sayısı WoS'ta bugün de aynıdır. İlgili istatistiklerin Türkiye adresli yayınların dergilerde yayımlandıkları yıllar dikkate alınarak yeniden hazırlanması gerekmektedir. Bu amaçla atıf dizinlerinin Dialog aracılığıyla erişilen kopyalarından yararlanılabilir. Dialog aracılığıyla erişilen kopyalar üzerinde dergi yayın yılına göre tarama yapılabilmektedir.